

Вплив акціонування залізничного транспорту на національну безпеку України

Назаренко І. Л., УкрДАЗТ, м. Харків

Транспорт разом з іншими інфраструктурними галузями забезпечує базові умови життєдіяльності товариства, будучи важливим інструментом реалізації національних інтересів України, забезпечення гідного місця країни у світовій господарській системі, досягнення соціальних, економічних, зовнішньополітичних цілей. Стійкий розвиток транспорту є гарантією єдності економічного простору, вільного переміщення товарів і послуг, конкуренції і свободи економічної діяльності, забезпечення цілісності України і її національної безпеки, поліпшення умов і рівня життя населення.

Згідно з Законом «Про основи національної безпеки України», національна безпека - це «захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам у сферах правоохоронної діяльності, [...] промисловості та сільського господарства, *транспорту та зв'язку* [...] та інших сферах державного управління при виникненні негативних тенденцій до створення потенційних або реальних загроз національним інтересам».

Отже, національна безпека у сфері транспорту та зв'язку передбачає захищеність певних національних інтересів, серед яких, на нашу думку, головним є задоволення попиту на безпечне і якісне перевезення вантажів та пасажирів за економічно обґрунтованими і взаємовигідними тарифами.

Рада національної безпеки і оборони України, розглянувши у 2009 році ситуацію, що склалася в сфері залізничного транспорту, відзначила наявність у цій сфері системних проблем, які становлять реальну загрозу економічній, соціальній та оборонній безпеці держави, зокрема:

- внаслідок непродуманого державного управління фінансово-економічною та інвестиційною діяльністю у сфері залізничного транспорту не забезпечується системне оновлення його основних фондів, має місце високий фізичний (понад 80 %) та моральний знос рухомого складу та інфраструктури, що створює реальні загрози безпеці перевезень та життю людей;
- існуючі фінансово-економічні механізми господарювання на залізницях унеможливають підвищення ефективності використання локомотивів, вантажних та пасажирських вагонів;
- дестабілізуючим чинником є істотні недоліки в організації та забезпеченні пасажирських перевезень, які на сьогодні є збитковими, надзвичайно гострою залишається проблема підвищення якості перевезень та надання послуг пасажирам, особливо на приміських маршрутах;
- останніми роками спостерігається стала тенденція до зниження рівня платоспроможності залізниць, яка погіршилася в умовах світової фінансової кризи.

Зроблено висновок, що сфера залізничного транспорту потребує невідкладної структурної перебудови, яка обумовлена необхідністю формування на залізничному транспорті сучасних ринкових відносин та забезпечення його конкурентоспроможності.

З огляду на існуючі у сфері залізничного транспорту ризики, а також урахуваючи, що ослаблення системи державного регулювання і контролю у сфері економіки та критичний стан основних виробничих фондів у провідних галузях промисловості, системах життєзабезпечення (зокрема, у сфері залізничного транспорту) відповідно до статті 7 Закону України «Про основи національної безпеки України» є *основними загрозами національній безпеці в економічній сфері*, Рада національної безпеки і оборони України зокрема вирішила:

- визнати незадовільними і такими, що не відповідають інтересам національної безпеки, технічний та фінансово-економічний стан сфери залізничного транспорту, існуючу у зазначеній сфері систему державного управління, а також рівень використання наявного транзитного потенціалу України;

- прискорити процеси реформування галузі, зокрема затвердити до 1 грудня 2009 року Державну програму реформування залізничного транспорту.

На цей час практично усі держави Європи та СНД, крім України, завершили структурні реформи залізниць. І нарешті, 23 лютого 2012 року Верховна Рада України ухвалила в цілому «Проект Закону про особливості утворення державного акціонерного товариства залізничного транспорту загального користування» та «Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про залізничний транспорт» (щодо розмежування функцій державного та господарського управління галуззю).

Реалізація реформ буде здійснена у три етапи. На першому етапі (2011-2012 рік) планується утворити єдиний господарюючий суб'єкт - публічне акціонерне товариство «Укрзалізниця». Всі залізниці, а також підприємства, установи та організації згідно з переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України, увійдуть до складу єдиного господарюючого суб'єкта. Вже на цьому етапі буде забезпечено розмежування господарських функцій і функцій державного управління, проведено розподіл за видами діяльності з відокремленими бюджетами та прозорими фінансовими потоками.

Одночасно в цей період буде розроблений і погоджений з причетними державними органами і громадськими організаціями Закон «Про залізничний транспорт» у новій редакції, який передбачатиме роль і місце утворюваного акціонерного товариства, порядок використання інфраструктури, умови функціонування інших учасників ринку залізничних перевезень, їх недискримінаційний допуск на ринок цих послуг.

Після реєстрації єдиного господарюючого суб'єкта та напрацювання нормативних і правових актів, а також документів, регулюючих внутрішні бізнес-процеси в АТ «Укрзалізниця», розпочнеться другий етап реформування (2013-2015 роки), напрямками реалізації якого будуть: ринкова трансформація управління залізничним транспортом; утворення організаційно-правових та економічних умов для розвитку конкуренції; удосконалення фінансово-економічної системи і тарифної політики; проведення ефективної соціальної політики. На цьому етапі планується завершення оптимізації структури управління галуззю, розпочати утворення дочірніх підприємств, здатних працювати в конкурентному середовищі, у таких видах діяльності: вантажні перевезення, ремонт колії, рухомого складу, виготовлення запчастин, пасажирські та приміські перевезення; розпочнуться роботи з технічного переоснащення господарств, скорочення перехресного субсидування пасажирських перевезень. Таким чином, реалізація завдань і заходів етапів реформування і стане підґрунтям для зростання операційної ефективності та оптимізації витрат залізничного транспорту, забезпечить збільшення обсягів перевезень пасажирів та вантажів; скорочення державних субсидій в галузь; підвищення якості надаваних послуг.

На третьому етапі (2015-2019 роки) буде завершена вертикально-інтегрована побудова управління господарствами галузі, ліквідовано перехресне субсидування пасажирських перевезень, продовжено технічне переоснащення галузі та розвиток конкурентного ринку залізничних перевезень.

Як наголошується в пояснювальній записці, акціонування і реформа дозволять зробити структуру залізничного транспорту більш прозорою, підвищити якість корпоративного управління та ефективність прийняття рішень. У результаті зміна форми власності дозволить прискорити реалізацію власних інвестиційних програм УЗ і залучати фінансування на модернізацію інфраструктури. Компанія також зможе залучати зовнішніх інвесторів і створювати спільні підприємства. Зокрема УЗ зможе залучити фінансування, яке Європейський Союз спрямовує на структурні реформи в Україні.

Таким чином, при продуманій та виваженій реалізації заходів по реформуванню залізничної галузі більшість загроз національній безпеці будуть нейтралізовані, що повинне призвести до зміцнення економічної безпеки України в транспортній сфері та національній безпеці.